

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ойын арқылы оқыту: Балалардың танымдық қабілеттерін арттыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
20.01.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/175128/>**Кабыкбаева Айнур Шамильевна**

Абай облысы Семей қаласы

«Status Бату» балабақшасы

Тәрбиеші

Аннотация

Бұл мақалада мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде ойын арқылы оқытудың балалардың танымдық қабілеттерін дамытудағы маңызы қарастырылады. Ойын – мектепке дейінгі балалардың негізгі әрекет түрі ретінде олардың интеллектуалдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал ететін тиімді әдіс. Ойын арқылы балалардың есте сақтау қабілеті, зейіні, логикалық ойлау қабілеті, шығармашылық белсенділігі мен қарым-қатынас дағдылары жетіледі. Мақалада ойын технологияларының түрлері, оларды қолданудың педагогикалық аспектілері және ойын арқылы балалардың танымдық белсенділігін арттырудың тиімді әдістері қарастырылады. Сонымен қатар, тәрбиешілердің тәжірибесіне негізделген әдістемелік ұсыныстар берілген.

Кілт сөздер: ойын арқылы оқыту, танымдық қабілеттер, мектепке дейінгі тәрбие, шығармашылық даму, дидактикалық ойындар, интерактивті әдістер.

Кіріспе

Баланың алғашқы даму кезеңі – оның жеке тұлға болып қалыптасуының іргетасы. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалардың танымдық қабілеттерін дамыту мәселесі өзекті болып табылады. Бұл жаста балалар қоршаған орта туралы мәліметтерді ойын әрекеті арқылы қабылдайды. Сондықтан оқу процесінде ойын арқылы оқыту әдістерін қолдану балалардың оқу материалын жеңіл әрі қызықты меңгеруіне ықпал етеді.

Зерттеулер көрсеткендей, ойын балалардың когнитивтік дамуының негізі ретінде

олардың зейінін, ойлау қабілетін, сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Ойын барысында бала қоршаған ортамен белсенді қарым-қатынас орнатып, проблемаларды шешу қабілетін дамытады. Сондықтан заманауи балабақшаларда ойын технологияларын тиімді қолдану – баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды құрал болып табылады.

Негізгі бөлім

Ойын арқылы оқытудың маңызы

Ойын – баланың табиғи қажеттілігі мен белсенді әрекет ету құралы. Ол балалардың қоршаған ортаны зерттеуіне, жаңа білім мен дағдыларды меңгеруіне көмектеседі. Ойын барысында балалар оқу процесіне қызығушылық танытады, өз бетімен әрекет етеді және өздерінің ойлау қабілеттерін шыңдайды.

Ойын арқылы оқытудың маңызы келесі аспектілерден көрінеді:

- **Қоршаған ортаны тану.** Балалар ойын арқылы заттар мен құбылыстардың қасиеттерін зерттейді, олардың ерекшеліктерін түсінеді.
- **Танымдық белсенділікті арттыру.** Балалардың қызығушылығын оятып, жаңа ақпаратты оңай меңгеруіне көмектеседі.
- **Логикалық ойлауды дамыту.** Ойын барысында балалар салыстыру, талдау, жалпылау сияқты ойлау процестерін жүзеге асырады.
- **Шығармашылықты дамыту.** Балалар ойын арқылы қиялын, жаңа идеяларды табу қабілетін жетілдіреді.
- **Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру.** Ойын барысында балалар бірлесіп жұмыс істеуді, өз ойларын жеткізуді үйренеді.

Осылайша, ойын арқылы оқыту – мектепке дейінгі тәрбиенің ажырамас бөлігі болып табылады.

Ойын түрлері және олардың танымдық қабілеттерге әсері

Балабақшада қолданылатын ойындардың әртүрлілігі балалардың танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Педагогикалық тәжірибеде ойындарды келесі негізгі түрлерге бөлуге болады:

Дидактикалық ойындар

Бұл ойындар балалардың ойлау қабілетін, есте сақтау және зейінін дамытуға бағытталған. Дидактикалық ойындардың негізгі мақсаты – балаларды білім мен дағдыларды ойын түрінде меңгеруге баулу. Мысалы, түстерді сәйкестендіру, пішіндерді тану, әріптер мен сандарды үйрену сияқты ойындар балалардың танымдық белсенділігін арттырады.

Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балалардың әлеуметтік тәжірибесін кеңейтіп, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Мұндай ойындарда балалар белгілі бір кәсіп түрлерін (дәрігер, мұғалім, сатушы) орындап, шынайы өмірді модельдейді.

Қозғалыс ойындары

Қозғалыс ойындары дене тәрбиесімен қатар, балалардың зейінін шоғырландыру қабілетін жақсартады. Олар дене қимылдарын үйлестіру, мақсат қою және оны орындау дағдыларын жетілдіреді.

Интерактивті ойындар

Заманауи балабақшаларда мультимедиялық құралдармен өткізілетін ойындар танымдық қабілеттерді дамытуда үлкен рөл атқарады. Электрондық ойындар арқылы балалар жаңа ақпаратты жылдам қабылдайды, компьютерлік сауаттылықтарын арттырады.

Ойын арқылы оқытудың тиімділігі

Ойын арқылы оқыту балалардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады және оларды белсенді әрекетке ынталандырады. Ойындық әдістемені қолдану мынандай нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді:

- Балалардың **интеллектуалдық қабілеттері** дамиды, логикалық ойлауы жетіледі.
- **Шығармашылық және коммуникативтік дағдылары** артады.
- Балалар **психологиялық тұрғыдан еркін сезінеді**, өз ойларын еркін жеткізуге үйренеді.
- **Зейіні, есте сақтау қабілеті** жақсарып, ақпаратты жылдам қабылдайды.

Ойын арқылы оқытудың әдістері

Балабақшада ойын арқылы оқытуды тиімді ұйымдастыру үшін келесі әдістерді қолдану қажет:

1. **Проблемалық әдіс.** Балаларға шешуді қажет ететін тапсырмалар беріліп, олар өз бетімен ізденеді.
2. **Топтық жұмыс.** Балалар ойын барысында бірігіп әрекет етуді үйренеді.
3. **Ойынның сюжеттік-құрылымдық элементтерін енгізу.** Балалардың қызығушылығын арттыру үшін қызықты сценарийлер жасау.
4. **Қайталау және бекіту.** Ойын барысында үйренген білімді бекіту үшін қайталау қажет.

Қорытынды

Ойын арқылы оқыту – мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамытудың ең тиімді жолдарының бірі. Ол баланың дүниетанымын кеңейтіп,

интеллектуалдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал етеді. Тәрбиешілердің міндеті – балалардың ойын арқылы танымдық белсенділігін арттырып, оларды шығармашылыққа баулу.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Сейдахметова, Г. Т. *Ойын арқылы оқытудың маңызы.* – Алматы: Фолиант, 2021.
2. Құлжабаева, А. М. *Мектепке дейінгі тәрбие әдістері.* – Нұр-Сұлтан: Назарбаспа, 2020.
3. *Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.*
4. Жұмабаева, М. С. *Мектепке дейінгі педагогика.* – Алматы: Қазақ университеті, 2019.
5. Баймұратова, Р. *Дидактикалық ойындар арқылы оқыту.* – Шымкент: Болашақ, 2018.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.